

**Profielwerkstukken maken met
origineel archiefmateriaal**

Provincie Noord-Holland Eerste Militie-District Gemeente Amsterdam

BURGEMEESTER en WETHOUDERS van AMSTERDAM brengen ter kennis
van den militieplichtige

Joke Noordstrand

dat de Zitting van den Militieraad zal plaats hebben op *Woens* dag, den
22 Maart 1882, des *vorms* middags ten *half 12* ure in het
Lokaal der Militie in de *Hand*

CSG Liudger maakt profielwerkstukken in Tresoar-archief

48 Eindexamenleerlingen havo/vwo van de Christelijke Scholengemeenschap Liudger
in Drachten hebben dit jaar hun profielwerkstukken geschiedenis gemaakt in
Tresoar, het 'Fryske histoarysk en letterkundich sintrum' in Leeuwarden.
Uitgangspunt was het gebruik van origineel archiefmateriaal.

Het archief: Theo Kuipers

Tresoar (schatkamer) is de samen-
voeging van de provinciale biblio-
theek, het Fries letterkundig museum
en het rijksarchief Leeuwarden.
Hoofd van de afdeling educatie is
Theo Kuipers, afkomstig uit het on-
derwijs en zeer gedreven om het
archief te ontsluiten voor nieuwe
doelgroepen. Naast informatie op de
website, gebeurt dit door rondleidin-
gen, gastlessen en tentoonstellingen
gericht op jongeren en scholieren.
Verkleed als achttiende-eeuwer
bezoekt hij tevens basisscholen met
een leskist en vertelt dan een histo-
risch verhaal.

Scholieren hebben volgens Theo vaak
volstrekt geen beeld van een archief.
Het komt niet bij ze op dat door
archiefstukken de geschiedenis voor
ze kan gaan leven.

Een voorbeeld:
een paar leerlingen kregen een PTT-
memo uit de oorlog in handen en
lazen dat de telefoonverbindingen
van joden afgesloten moesten wor-
den.
Op dat moment beseften ze dat het
allemaal echt gebeurd was.

Angst voor beschadiging van het
archiefmateriaal heeft Theo niet.
Middelbare scholieren gaan net zo
voorzichtig met de stukken om als de
gewone bezoekers.
Een groep LWOO-leerlingen die
onlangs een rondleiding kreeg, was
op de restauratieafdeling bijvoor-

Theo Kuipers: "Archiefonderzoek door leerlingen moet van te voren goed met het archief worden afgestemd."

**Kleiooredacteur Joke
Noordstrand is geschiede-
nisdocent aan het Sancta
Maria Lyceum in Haarlem
en projectleider/uitgever
van educatieve uitgaven.**

Links: de docenten van links naar rechts: Arjen Bosgraaf, Kor Hellinga en Gerrit Melein.

Midden: Euranne Voet en Judith Zijlstra.

Rechts: Gerrie Koops, Joshua Maerschalk en Ruth Nieuwenhuizen.

beeld volstrekt gefascineerd door de herstelwerkzaamheden aan oude boeken.

Sommige documenten worden ter bescherming in plastic hoesjes verpakt. Bij echte oude originelen wordt je geacht archiefhandschoenen te dragen.

Archiefonderzoek door leerlingen uit het voortgezet onderwijs moet van tevoren goed met het archief worden afgestemd. Het handschrift van een archiefstuk moet bijvoorbeeld goed leesbaar zijn. Een erg oud stuk geeft problemen met lezen en met het taalgebruik. Ook moet duidelijk zijn wat er wel en niet mogelijk is aan onderwerpen.

In het Liudger-project heeft Kuipers eerst een gastles gegeven op de school. Als voorbereiding op het bezoek aan het archief werd er daarna uitgebreid geë-maïld over de te stellen onderzoeksvraag. Soms moesten de vragen door het gebrek aan bronnen worden aangepast. Soms ook hadden leerlingen een onderzoeksvraag bedacht die onmogelijk was op te lossen met behulp van het beschikbare bronnenmateriaal. Als onderwerpen zijn uiteindelijk onder andere gekozen: criminaliteit rond 1900, verzetsactiviteiten gedurende de Tweede Wereldoorlog in de omgeving van Drachten en de overval op de Leeuwarder strafgevangenis in de Tweede Wereldoorlog.

Toen de leerlingen het archief bezochten waren vraag en aanbod door het intensieve e-mailverkeer op elkaar afgestemd. Voor ieder groepje leerlingen lag er een pakketje met relevante archiefstukken klaar. Leerlingen in het VO hebben maar beperkt de tijd en het is natuurlijk niet de bedoeling dat ze dagen moeten zoeken voordat ze het eerste document gevonden hebben.

Het was voor het eerst dat bij Tresoar zo'n grote groep scholieren intensief archiefonderzoek kwam doen. Er was wel ruime ervaring opgedaan met kleinere groepen.

Personeels- en capaciteitsproblemen werden vermeden door de eerste onderzoeksdag op maandag te laten plaatsvinden; Tresoar is dan voor het gewone publiek gesloten, zodat er voldoende opvang en begeleidingsmogelijkheden waren. Kwamen de leerlingen op deze eerste dag niet klaar met hun onderzoek dan konden ze daarna afzonderlijke afspraken maken voor een volgend bezoek. Die afspraken waren voor beide partijen belangrijk. De leerlingen waren verzekerd van begeleiding en hulp en het archief kon het bezoek zo goed reguleren.

Theo Kuipers is uitermate tevreden over het verloop van het proces: leerlingen blijken veel creatiever te zijn dan hij dacht en leren zo ook tegenslagen te overwinnen. Hij verwacht dat meer scholen hem zullen benaderen met het verzoek om volgend jaar het profielwerkstuk met Tresoar te gaan maken. Ze zijn van harte welkom!

De docenten: in gesprek met Arjen Bosgraaf, Kor Hellinga en Gerrit Melein

'Het verplichte onderzoek van mijn eindexamenleerlingen dreigt voor mijn vak te verzanden in het kopiëren en downloaden van internetinformatie.'

Woorden van deze strekking uitte Arjen Bosgraaf op een bijeenkomst van geschiedenisdocenten, waarbij ook Theo Kuipers aanwezig was. Deze pareerde door hem uit te nodigen de profielwerkstukken op het archief te komen maken. Het idee was geboren.

In november 2002 werden 48 eind-examenleerlingen een week uitgeroosterd om zich aan het profielwerkstuk geschiedenis te gaan wijden. Op een maandagochtend stond de bus klaar om de groep naar Leeuwarden te brengen. Deze eerste dag moest iedereen verplicht in het archief aanwezig zijn. De leerlingen begonnen met hun archiefonderzoek en splitsen zich toen, al naar gelang hun onderwerp, op. Er werd gewerkt in groepjes van twee à drie leerlingen. In januari werd er opnieuw een volle week aan het pws gewerkt. Half februari was de presentatie van de werkstukken ter beoordeling aan de docenten. De profielwerkstukken werden beoordeeld op informativaardigheden, onderzoeksvaardigheden en presentatievaardigheden. Daarnaast zijn er drie beoordelingsgesprekken.

Ook nieuw was de manier van presenteren. Op 19 Maart vond er een grote feestelijke presentatie aan de ouders plaats van ruim honderd profielwerkstukken van de hele school in een marktachtige omgeving. Daarbij moet je denken aan stands met videopresentaties, powerpoint-presentaties, stands met scripties, technische experimenten en toneel over criminaliteit in de negentiende eeuw.

Het leek de directie een goed idee dit experiment eens een jaar uit te proberen. Extra kosten zijn er nauwelijks, de leerlingen betalen zelf de reiskosten. Daarnaast zijn er beperkte kosten voor bijvoorbeeld de huur van kostuums voor het toneel.

Zwakke schakels zijn de havisten die aangemoedigd moeten worden om met producten te komen. Daarnaast was de verwachting dat leerlingen meer tijd in het archief zouden doorbrengen. Het bleek dat ze in een

opmerkelijk tempo de stukken door konden werken. Iets om voor een volgende keer rekening mee te houden.

Een punt van aandacht was ook de grote groep leerlingen die zich met criminaliteit heeft beziggehouden en nu met een toneelstuk als eindpresentatie komt. Het script ziet er goed uit, maar het is lastig meetbaar of iedere leerling een evenredige bijdrage heeft gepleegd. Er zijn twee leerlingcoördinatoren benoemd om toe te zien op het toneelgebeuren. Leerlingen zijn vaak veel kritischer ten opzichte van elkaar dan docenten ten opzichte van de leerlingen.

Er zijn enkele zeer positieve kanten aan deze manier van werken. Allereerst blijkt dat leerlingen geboeid zijn door de gekozen onderwerpen en dat geschiedenis echt voor ze gaat leven. Ze bekijken hun leefomgeving nu op een andere manier. Een tweede punt is dat leerlingen veel creatiever en initiatiefrijker waren dan in andere jaren. Een leerling die zich bijvoorbeeld bezig hield met criminaliteit kwam op het idee om de strafmaat van een vonnis uit begin 1900, te weten vier maanden voor het stelen van zes zakdoeken, te laten bekijken door een aankomend jurist. Een andere groep leerlingen zocht net zo lang tot ze inderdaad een nog in leven zijnde onderduikster vonden, om haar te interviewen. Als laatste vinden Kor, Arjen en Gerrit zelf deze manier van werken veel boeiender dan voorheen. Het kost wel wat meer organisatie en de aanpak is grootschaliger, maar het is zeer de moeite waard!

De leerlingen

Euranne Voet en Judith Zijlstra
Euranne en Judith vonden het prima dat de school de eindexamenkandidaten twee maal een volle week had

uitgeroosterd om met het pws aan de slag te gaan. Dat gaf heel veel rust, want ze wisten dat als ze gedurende die weken gewoon doorwerkten, ze het aantal uren al gemaakt hadden. Het werkstuk kreeg daarvoor ook een heel andere status: gewoonlijk wordt het tussen de bedrijven door in elkaar gezet, nu werd het een serieus onderzoek. Ze hadden gekozen voor het thema 'leefwereld/wereldbeeld van drie generaties uit de twintigste eeuw'. Vooraf hadden de docenten in samenwerking met Tresoar een lijst met een tiental onderwerpen opgesteld, waarvoor voldoende, goed leesbaar archiefmateriaal aanwezig was.

Er werd gekeken naar oma, moeder en kind op zeventienjarige leeftijd. In het archief was, gezien het recente verleden, weinig te vinden. Het Frysk letterkundig museum heeft hierbij voor belangrijke achtergrondinformatie gezorgd. Het onderzoek naar de 17-jarige in de huidige tijd bleek verreweg het lastigst te zijn, gezien de overvloed aan informatie. Als eindpresentatie hebben ze een scriptie gemaakt. Misschien gaan ze zich verkleden als zeventienjarige in de jaren vijftig en begin jaren zeventig. Het profielwerkstuk is voor hen intensiever geweest dan alle andere werkstukken daarvoor. Door het bijzondere onderwerp voelden ze zich meer persoonlijk betrokken.

Gerrie Koops, Joshua Maerschallck en Ruth Nieuwenhuizen

Gerrie, Joshua en Ruth hebben onderzoek gedaan naar onderduikers in Friesland. Ze waren vooral geïnteresseerd in de psychische reactie op het onderduiken. Het was lastig dat de docent bij het formuleren van de onderzoeksvraag heel precies op de

details lette. Aan de andere kant was het goed dat het thema zorgvuldig afgebakend werd, anders waren ze misschien wel vastgelopen.

De eerste maandag in het archief verliep gesmeerd. Er waren vier à vijf man in het archief beschikbaar om iedereen op gang te helpen en tips te geven. Daarnaast waren er gedurende de eerste week altijd twee docenten aanwezig om het proces te begeleiden.

In het archief lag een pakketje voor ze klaar met brieven, kaartjes, registratiekaartjes en foto's van ingenieuze constructies waarin de onderduikers zich in oorlogstijd hadden verborgen. Vanwege het psychologische thema breidde het onderzoek zich al gauw uit naar raadplegen van literatuur. Via relaties slaagde het drietal erin een mevrouw te traceren die in oorlogstijd in Friesland was ondergedoken. Ze werd geïnterviewd en op de video gezet.

Het drietal is zeer tevreden over de aanpak. Ze vinden het heel prettig dat je zelf je presentatievorm kunt kiezen en zelf je tijd kunt indelen. De documentaire waar ze voor kozen is ontzettend leuk en leerzaam om te maken, maar zeer arbeidsintensief. Als alles achter de rug is hebben ze er waarschijnlijk 120 tot 160 uur ingestopt in plaats van de beoogde 80 uur. Dat hebben ze er wel voor over: 'Het is heel leuk om onderzoek te doen en je er persoonlijk bij betrokken te voelen!' ■

Voor nadere informatie:
Theo Kuipers, hoofd educatie
Tresoar: tel. 058 - 2127103;
Arjen Bosgraaf, docent
geschiedenis CSG Liudger:
tel. 0512 - 305700.